

Temanotat

Somalia: Nedre Shabelle

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Somalia: Nedre Shabelle**

SUMMARY

This report gives an overview of power relations, security and humanitarian challenges in the Somali region of Lower Shabelle after 2006, as well as of the region's geography, climate, population and society. The aim of the report is to make relevant information about Lower Shabelle more accessible. The amount of available information is limited, and there are certain periods of time and specific areas that we know very little about. The report gives an account of what we know and where information is lacking or unclear. The power shifts in the region since 2006 can be divided into four periods: 1) Indha-Adde and the ICU, 2) Ethiopian intervention, 2) Islamist rule, and 4) the offensive against Shabaab. Each period has entailed security challenges for the population. In addition to security concerns, the people of Lower Shabelle are facing major humanitarian challenges. The humanitarian situation in the region is complex and influenced by both man-made and naturally occurring conditions.

SAMMENDRAG

Dette notatet tar for seg den somaliske regionen Nedre Shabelle, og gir en oversikt over maktforhold, sikkerhetsmessige og humanitære utfordringer for lokalbefolkningen etter 2006, samt regionens geografi, klima, befolkning og samfunn. Formålet med notatet er å gjøre relevant informasjon om Nedre Shabelle lettere tilgjengelig. Informasjonstilfanget er begrenset, og det er tidsperioder og områder som vi vet lite eller ingenting om. Notatet redegjør for hva det finnes informasjon om, hva det ikke finnes informasjon om og hvor informasjonsbildet fremstår som uklart. Nedre Shabelle har siden 2006 vært preget av skiftende maktforhold. Utviklingen kan inndeles i fire perioder: 1) Indha-Adde og ICU, 2) Etiopisk innblanding, 3) Islamistisk styre og 4) Offensiven mot Shabaab. Hver periode har medført sikkerhetsutfordringer for befolkningen. I tillegg står befolkningen overfor store humanitære utfordringer. Den humanitære situasjonen i regionen er svært sammensatt og påvirkes både av menneskeskapte og naturskapte forhold.

INNHold

1. Innledning	5
1.1 Hva vet vi?.....	5
2. Bakgrunnsinformasjon	6
2.1 Geografi.....	6
2.2 Klima.....	7
2.3 Folk og samfunn.....	7
2.3.1 Folketall.....	7
2.3.2 Befolkningsgrupper.....	8
2.3.3 Språk.....	9
2.3.4 Leveveier.....	9
2.3.5 Byer og landsbyer.....	9
2.3.6 Hovedveier.....	10
2.3.7 Flyplasser.....	10
2.3.8 Afgooye-korridoren.....	10
3. Maktforhold og sikkerhetsmessige utfordringer	11
3.1 Før desember 2006: Indha-Adde og ICU.....	11
3.1.1 Sikkerhetsmessige utfordringer.....	12
3.2 Fra desember 2006 til januar 2009: Etiopisk innblanding.....	12
3.2.1 Sikkerhetsmessige utfordringer.....	13
3.3 Fra januar 2009 til mai 2012: Islamistisk styre.....	13
3.3.1 Sikkerhetsmessige utfordringer.....	14
3.4 Fra mai 2012: Offensiven mot Shabaab.....	15
3.4.1 Sikkerhetsmessige utfordringer.....	16
4. Humanitære forhold	16
4.1 Helsetjenester.....	16
4.1.1 Psykisk helse.....	17
4.2 Matvaresikkerhet.....	17
4.2.1 Flom.....	18
4.2.2 Hungersnøden i 2011/2012.....	18
4.3 Tilgang for humanitære hjelpeorganisasjoner.....	18
4.4 Humanitære forhold i Shabaab-områder.....	18
4.5 Andre kilder til informasjon om den aktuelle humanitære situasjonen.....	19

1. INNLEDNING

Dette notatet tar for seg den somaliske regionen Nedre Shabelle, og gir en oversikt over regionens geografi, klima, befolkning og samfunn, samt maktforhold, sikkerhetsmessige og humanitære utfordringer etter 2006. Notatet fokuserer på situasjonen for lokalbefolkningen. Notatet omhandler ikke politiske forhold og situasjonen for internt fordrevne.

1.1 HVA VET VI?

Formålet med notatet er å gjøre relevant informasjon om Nedre Shabelle lettere tilgjengelig. Selv om informasjonstilfanget har blitt noe bedre de senere årene, er tilgangen på informasjon om Sør- og Sentral-Somalia svært begrenset. Dette skyldes at det internasjonale samfunnets tilgang til og muligheten for å kartlegge levekårene for befolkningen i denne delen av landet, har vært mer eller mindre fraværende siden det somaliske statsapparatet brøt sammen på 1990-tallet. Dette gjelder spesielt området utenfor Mogadishu. Større hendelser fanges opp, men informasjonstilfanget er fragmentert. Dette betyr at det er tidsperioder og områder som vi vet lite eller ingenting om. Jo mer avsidesliggende og fjernere i tid, dess mindre informasjon finnes det. Dette legger begrensninger for notatet. Notatet redegjør for hva det finnes informasjon om, hva det ikke finnes informasjon om og hvor informasjonsbildet fremstår som uklart.

2. BAKGRUNNSINFORMASJON

2.1 GEOGRAFI

Vi anbefaler å bruke følgende kart over Nedre Shabelle-regionen ved gjennomgang av notatet:

http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/121024_Administrative_Map_Lower_Shabelle_A4.pdf

Kilde: OCHA, 24. oktober 2012

Regionen Nedre Shabelle er på rundt 29 761 km² (GeoNames u.å.)¹, det vil si litt større enn Hedmark fylke. Nedre Shabelle grenser til Banadir (Mogadishu og omegn), Midtre Juba, Bay, Bakool, Hiraan og Midtre Shabelle. I øst grenser regionen til Det indiske hav.

Nedre Shabelle er inndelt i syv distrikter:

- Wanla Weyne
- Afgooye
- Qoryooley
- Kurtunwaarey
- Marka
- Sablale
- Barawe

De ulike distriktene bærer samme navn som den største byen i hvert distrikt. At byer og distrikter er gitt likelydende navn kan skape uklarheter. For å unngå misforståelser, presiseres det i notatet om det er snakk om by eller distrikt. Dersom det i kildene er uklart om det gjelder by eller distrikt, brukes betegnelsen «område». Regionen Nedre Shabelle og de ulike distriktene er, i likhet med statsdannelsen Somalia, først og fremst geografiske betegnelser og ikke reelle administrative enheter.

Det meste av regionen er lavland og preges av elven som har gitt navn til regionen – Shabelle. Distriktene Marka og Barawe har en lang kystlinje. Distriktet Afgooye har noe kystlinje, mens Wanla Weyn, Qoryooley, Kurtin Warrey og Sablale er innlandsområder.

Folk som lever langs elven, kaller den bare for *webiga* (elven) (Luling 2002, s. 11). Elven renner mer eller mindre parallelt med kysten fra Midtre Shabelle i nordøst til Midtre Juba i sørvest. Avstanden mellom elven og kysten er cirka 30 km (Luling 2002, s. 12). Jordsmonnet på begge sider av elven er fruktbart, men området er utsatt for flom (se punkt 4.2.1). Innlandsområdene består hovedsakelig av sletteland og

¹ Det er usikkerhet knyttet til regionens eksakte størrelse.

kratt (WFP 2012, s. 54-55). Kysten er dekket av sand og har lite vegetasjon. Akasietrær vokser spredt i hele regionen.

Detaljerte kart² på distriktsnivå er tilgjengelig på nett fra FNs sentrale humanitære samordningsenhet (OCHA) av 2012:

<http://www.unocha.org/somalia/maps-graphics/reference-maps/district>.

2.2 KLIMA

I likhet med i resten av Somalia er klimaet i Nedre Shabelle tørt og varmt hele året. Årlig gjennomsnittstemperatur er mellom 26 og 28 grader celsius (Muchiri 2007, s. 28). Den gjennomsnittlige temperaturforskjellen mellom de varmeste månedene (fra desember til mars) og de kjøligste månedene (juli og august) er bare noen få grader, men noe større i innlandsområdene enn langs kysten. I august kan temperaturen likevel synke til 16 grader celsius (Luling 2002, s. 13). Gjennomsnittlig makstemperatur per måned er 35 grader celsius. Klimaet kjennetegnes først og fremst av regntidene (FAO-SWALIM 2010, s. 11):

- *Jiilaal*, den lange tørketiden, varer fra desember til mars. Dette er normalt den varmeste årstiden.
- *Gu*, den lange regntiden, varer fra april til juni.
- *Haggai*, den korte tørketiden, varer fra juli til september. Dette er normalt den kjøligste årstiden.
- *Dayr*, den korte regntiden, varer fra oktober til november.

Selv under regntiden kan det gå flere uker uten at det regner, og periodevis kan det regne i tørketiden. Normalt faller over halvparten av det årlige regnet under *Gu* (FAO-SWALIM 2010, s. 11). *Gu* er derfor den viktigste årstiden for både jordbrukere og nomader, som er avhengige av nedbør for å dyrke jorden og holde liv i dyreflokkene sine. Nedbørsmengden kan imidlertid variere veldig fra år til år, noe som kan få alvorlige konsekvenser for befolkningen (se punkt 4.2). *Jilaal* er av samme grunn ofte den vanskeligste årstiden for befolkningen, og noen ganger tørker Shabelle-elven helt inn i løpet av denne årstiden (Luling 2002, s. 13).

2.3 FOLK OG SAMFUNN

2.3.1 Folketall

Det finnes ingen sikre befolkningstall, kun estimater. Food Security and Nutrition Analysis Unit Somalia (FSNAU), som regelmessig gir ut analyser om leveforhold for befolkningen i Somalia, forholder seg til et samlet befolkningstall på ca. 7,5 millioner, hvorav 850 651 bor i Nedre Shabelle (FSNAU 2013)³. Nedre Shabelle er dermed den mest folkerike regionen i Somalia etter Banadir (Mogadishu og omegn).

² Kartene er trolig ikke uttømmende.

³ Estimaten som FSNAU bruker, ble gitt av FNs utviklingsprogram (UNDP) i 2005.

Estimatene baserer seg på fremskriving fra tidligere folketellinger og omfatter derfor ikke internt fordrevne som oppholder seg i regionen.

Ifølge estimatene som FSNAU opererer med, bor det store flertallet av befolkningen i distriktene Afgooye, Marka, Wanla Weyn og Qoryooley, mens relativt få bor i de tre sørlige distriktene Barawe, Kurtunwaarey og Sablale. Fordelingen er som følger (FSNAU 2012):

Afgooye: 211 712

Marka: 192 939

Wanla Weyn: 155 643

Qoryooley: 134 205

Barawe: 57 652

Kurtunwaarey: 55 445

Sablale: 43 055

Nærmere 80 prosent av befolkningen i regionen antas å bo på landsbygden.

2.3.2 Befolkningsgrupper

Nedre Shabelle har en heterogen befolkning hva gjelder klan- og gruppetilhørighet. Oversikten i dette notatet er ikke uttømmende, men viser til enkelte hovedgrupper.

Regionen har historisk vært dominert av Digil-klaner. Digil-klaner er jordbrukere og skiller seg fra de somaliske nomadeklanene ved at medlemmene er knyttet sammen ikke bare gjennom avstamning, men også gjennom allianser og adopsjon (sheegad).

Området rundt byen Wanla Weyn har tradisjonelt vært hjemområdet til Digil-klanen⁴ Shanta Alemod, som er en sammenslutning av de fem klanene Huweet, Hifmoge, Irdo, Barbaro og Jambelul (Lewis 1994, s. 37 og 221).

Afgooye er det tradisjonelle hjemområdet til Digil-klanen Geledi og Hawiye-klanen Wacdan (Luling 2002). Disse holder blant annet til i og rundt byen Afgooye.

Marka er det tradisjonelle hjemområdet til Dir-klanen Biimaal (Lewis 2008, s. 5). Biimaal-klanen holder blant annet til i og rundt byen Marka (Gundel 2006, s. 37).

Qoryooley er hjemområdet til Digil-klanen Jiddo og den Hawiye-assosierte klanen Garre. Jiddo-klanen holder også til i distriktene Kurtunwaarey og Sablale (Norges ambassade i Nairobi, møterefertat april 2005).

Barawe har tradisjonelt vært hjemområdet til Digil-klanen Tunni (Lewis 2008, s. 5).

Under borgerkrigen på 1990-tallet flyttet ulike Hawiye-klaner inn i Nedre Shabelle (Landinfo 2007b, s. 6). Det fantes enkelte Hawiye-klaner i regionen også før dette, men nå kom det et stort antall fra andre regioner (Gundel 2006, s. 37-39). Mest fremtredende av nykommerne var Haber Gedir-klanen Ayr (se også punkt 3.1). Disse har etablert seg i Nedre Shabelle og er gradvis blitt integrert i samfunnet.

⁴ Klanen har tidvis blitt klassifisert som en Rahanweyne-klan, men identifiserer seg i dag som Digil (Luling u.å.).

I tillegg bor det bantuer (jareer) og yrkessgrupper som Midgan og Tupal i regionen. Disse har tradisjonelt vært tilknyttet lokale klaner gjennom klient-patron-forhold (Landinfo 2005b; Landinfo 2013, s. 5). For nærmere informasjon om disse gruppene vises det til Landinfos temanotat *Jareer (bantu) befolkningen i Somalia* av 8. april 2005 og Landinfos respons *Yrkes- og lavstatusgrupper* av 25. juli 2013. Begge er tilgjengelig i Landdatabasen.

2.3.3 Språk

I likhet med befolkningen, er også språkforholdene i Nedre Shabelle sammensatt. Regionen er et kjerneområde for may-dialekter, som er svært ulik den somaliske standarddialekten (mahatiri). Marka-distriktet hører imidlertid ikke til det tradisjonelle may-området. Enkelte klaner, slik som Jiddo, har videre egne dialekter som skiller seg vesentlig både fra mahatiri- og may-dialekten. Det er mahatiri som brukes av radio og andre medier, og mange vil derfor beherske mahatiri selv om de egentlig har en annen dialekt. Dette gjelder spesielt i byene (Landinfo 2011, s. 15).

Språkforholdene er nærmere beskrevet i Landinfos temanotat *Somalia: Språkforhold og dialekter* av 22. juli 2011.

2.3.4 Leveveier

Nedre Shabelle er et av de mest fruktbare områdene i Somalia, og matproduksjon er den dominerende levevei. Jordbruket kan grovt deles inn i større gods og selvforsynte småbruk. Jordbruksområdet følger Shabelle-elven og er detaljert beskrevet med bilder, kart og tekst i boken *Atlas of the Juba and Shabelle Rivers in Somalia* av mars 2010 fra FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) og Somalia Water and Land Information Management (SWALIM). Området karakteriseres av et omfattende irrigasjonssystem med kanaler og demninger for vanning av jorder. I kombinasjon med nedbør, gjør systemet det mulig å dyrke året rundt. Det dyrkes blant annet mais, durra, sesam og bananer (FAO-SWALIM 2010). I enkelte områder dyrkes det også mango og kokosnøtter.

I den sørvestlige delen av regionen og i innlandsområdet mot Bay-regionen drives det nomadisk gjetevirksomhet (WFP 2012, s. 53-55). I kystområdet, herunder i havnebyene Marka og Barawe, er handel og fiske de mest utbredte leveveiene (Lewis 2008, s. 3).

2.3.5 Byer og landsbyer

Det finnes en rekke byer og landsbyer i Nedre Shabelle. Hva som utgjør en by eller en landsby er relativt. De ulike distriktene bærer samme navn som den største byen i hvert distrikt. Marka, som formelt er regionhovedstad, anses å være den største byen i regionen. I henhold til estimatene FSNAU opererer med, har byen rundt 60 000 innbyggere⁵.

⁵ I henhold til estimatene FSNA bruker, bor det 192 939 mennesker i distriktet Marka, hvorav 129 039 bor på landsbygden (FSNAU 2013). Dette tilsier at opptil 63 900 mennesker bor i byen Marka. Tallet er imidlertid høyst usikkert.

Byene Afgooye, Qoryooley, Barawe, Marka og Shalambod er nærmere beskrevet i Landdatabasen. Afgooye er for øvrig detaljert beskrevet av sosialantropologen Virginia Luling i boken *Somali Sultanate: The Geledi City State over 150 Years* (2002).

Detaljerte satellittbilder av byene og landsbyene langs og i nærheten av elven, herunder Aw Degle, Afgooye, Janaale, Golweyn, Qoryooley, Shalambod og Sablale, finnes i den tidligere nevnte boken *Atlas of the Juba and Shabelle Rivers in Somalia* av FAO-SWALIM. Av bildene fremgår blant annet byenes/landsbyenes omgivelser og plassering i forhold til elven. Boken er åpent tilgjengelig på nett: http://www.faoswalim.org/subsites/River_Atlas_Files/River_Atlas_Documents/index.html.

For øvrig er det i Nedre Shabelle en rekke bosetninger eller små landsbyer som man ikke har detaljkunnskaper om. Dette gjelder også byen Wanla Weyn. Satellittbilder fra Google Earth kan gi et relativt godt inntrykk av enkelte områder.

2.3.6 Hovedveier

Det viktigste knutepunktet for ferdsel i Nedre Shabelle er byen Afgooye, som ligger cirka 30 km fra Mogadishu. Begge de to hovedveiene som forbinder Mogadishu med henholdsvis byene Baidoa i Bay-regionen og Kismayo i Nedre Juba-regionen, går gjennom Afgooye. Veien til Baidoa går videre gjennom byen Wanla Weyn, mens veien til Kismayo følger kysten parallelt sørover gjennom distriktene Marka og Barawe.

2.3.7 Flyplasser

Det finnes en rekke flystriper i Nedre Shabelle. De mest fremtredende av disse har vært den tidligere militærflyplassen Balidogle vest for byen Wanla Weyn og KM50 sørvest for byen Afgooye. KM50 har i perioder fungert som sivil hovedflyplass for Mogadishu. Per i dag benyttes ingen av flystripene i Nedre Shabelle til kommersiell trafikk. Befolkningen i regionen betjenes av hovedflyplassen i Mogadishu.

2.3.8 Afgooye-korridoren

Nedre Shabelle var lenge preget av den såkalt Afgooye-korridoren. Afgooye-korridoren var en mer eller mindre sammenhengende rekke av bosetninger langs den ca. 30 km lange veien som forbinder Mogadishu med byen Afgooye. Bosetningene vokste frem fra 2007, da store deler av befolkningen i Mogadishu flyktet til dette området for å unnsnippe de harde kampene i byen. I 2010 ble det estimert at ca. 400 000 internt fordrevne søkte tilflukt i korridoren (Beaumont 2010). Estimert var trolig for høyt, men sier likevel noe om omfanget av internt fordrevne i denne delen av Nedre Shabelle på denne tiden.

Etter at kampene i Mogadishu stilnet i august 2011, returnerte mange internt fordrevne til byen (IRIN News 2012). Mange internt fordrevne forlot også korridoren da frontlinjen ble skjøvet inn i området våren 2012 (se punkt 3.4) (OCHA 2012). I dag er mange av bosetningene i korridoren fraflyttet. Elasha Biyaha, et av kjerneområdene i Afgooye-korridoren, fremstår i dag nærmest folketomt sammenlignet med tidligere (Mohamed 2013). Per september 2013 estimerte FNs

høykommissær for flyktninger (UNHCR) at det var 103 000 internt fordrevne igjen i Nedre Shabelle (UNHCR 2013). Det er uklart hvor mange av disse som oppholder seg i Afgooye-korridoren.

3. MAKTFORHOLD OG SIKKERHETSMESSIGE UTFORDRINGER

Nedre Shabelle har siden 2006 vært preget av skiftende maktforhold, der ulike aktører har kjempet om kontroll over ressurser og strategisk viktige områder. Det finnes ingen oversikt over alle aktører og hvem som til enhver tid har kontrollert ethvert område. Informasjonstilfanget er fragmentert, og kildene omtaler maktforholdene på generelt og regionalt nivå. Dette betyr at det ikke er mulig å gi en detaljert og uttømmende redegjørelse av disse forholdene. Redegjørelsen i dette notatet gir derfor kun informasjon om hovedaktørene og hovedtrekkene.

Konflikten mellom lokale klaner og Hawiye-klanene som tok seg til rette i regionen på 1990-tallet, er fremdeles tilstedeværende og blusser iblant opp, spesielt mellom Haber Gedir-klanen Ayr og klanen Biimaal i Merka-området. Denne konflikten overskygges imidlertid i denne perioden av større konfliktlinjer og eksterne aktører. Utviklingen kan inndeles i fire perioder: 1) Indha-Adde og ICU, 2) Etiopisk innblanding, 3) Islamistisk styre og 4) Offensiven mot Shabaab. Notatet viser videre kort til generelle sikkerhetsutfordringer som befolkningen stod og fremdeles står overfor i de ulike periodene. Sikkerhet dreier seg her om enkeltmenneskers frihet fra vold⁶ og frykt for vold.

3.1 FØR DESEMBER 2006: INDHA-ADDE OG ICU

Det finnes lite konkret informasjon om maktforholdene i Nedre Shabelle før desember 2006. Informasjonen begrenser seg hovedsakelig til at krigsherren Sheikh Yusuf Mohamed Siyad «Indha-Adde» fra Haber Gedir-klanen Ayr hadde makten i regionen. Regimet kan ses som en fortsettelse av at Haber Gedir-militser på 1990-tallet gikk inn i Nedre Shabelle, tilegnet seg land og eiendommer og ble en dominerende maktfaktor i regionen (Landinfo 2007b, s. 5-6). Indha-Adde etablerte seg i den økonomisk viktige havnebyen Marka og hersket ved hjelp av klanmilitser⁷. Den lokale Biimaal-klanen, som tradisjonelt er hjemmehørende i Marka-området, ble dermed holdt nede (Gundel 2006, s. 37). I hvor stor grad Indha-Addes makt spredte seg til de øvrige delene av Nedre Shabelle fremstår som uklart.

Etter juni 2006 sluttet Indha-Adde seg til Unionen av islamistiske domstoler (ICU). Tilslutningen medførte ingen store omveltninger, men fremstår som en videreføring av eksisterende maktforhold. ICU tok kontroll over hele Nedre Shabelle. Formelt fant maktovertakelsen sted i slutten av september 2006 (Faqi u.å.).

⁶ Vold er forsettlig bruk av, eller trussel om, fysisk makt eller tvang rettet mot en annen person.

⁷ Den internasjonalt anerkjente somaliske overgangsregjeringen på daværende tid (TNG), utnevnte Indha-Adde til «guvernør» av Nedre Shabelle i 2002 (Gundel 2006, s. 39). Tittelen var trolig et uttrykk for allerede eksisterende maktforhold, det vil si at Indha-Adde hadde makten i området også før dette.

3.1.1 Sikkerhetsmessige utfordringer

I likhet med andre krigsherrer, brukte Indha-Adde makten primært til utbytting av befolkningen. Kriminalitet var et omfattende problem, spesielt i form av militsbemannede veisperringer der folk måtte betale avgifter og ble utsatt for overgrep. Medlemmer av militært svake klaner og grupper var generelt mer sårbare for overgrep (Landinfo 2005a, s. 2). Hvorvidt kontrollposter ble fjernet eller opprettholdt under ICU, varierte fra område til område (UN Security Council 2006, s. 32).

3.2 FRA DESEMBER 2006 TIL JANUAR 2009: ETIOPISK INNBLANDING

24. desember 2006 erklærte Etiopia krig mot ICU til støtte for den somaliske overgangsregjeringen (TFG)⁸ (Spiegel Online 2006). Nedre Shabelle ble oppgitt uten motstand fra ICUs militser, som trakk seg tilbake til Mogadishu. Etiopierne bombet imidlertid flyplassen Balidogle vest for Wanla Weyn (BBC 2006). Etiopiske styrker fulgte etter ICUs styrker gjennom Nedre Shabelle til Mogadishu og inntok byen 28. desember (Barnes & Hassan 2007, s. 6). ICU oppga også Mogadishu uten kamp og flyktet videre sørover mot Nedre Juba. Igjen fulgte etiopiske styrker etter gjennom Nedre Shabelle uten at det oppstod kamper i regionen⁹.

Maktsituasjonen etter den etiopiske inngripen er uoversiktlig, og det er uklart hvilke områder de ulike aktørene hadde kontroll over til enhver tid. Kontrollen over enkelte områder ser ut til å ha skiftet flere ganger. Perioden var preget av maktkamp mellom TFG og deres etiopiske beskyttere på den ene siden og ulike anti-TFG-aktører på den andre siden. De mest fremtredende anti-TFG-aktørene var ulike militser fra Haber Gedir-klanen Ayr, som fryktet å miste maktposisjonen og eiendommene de tilegnet seg i regionen på 1990-tallet (Landinfo 2007b, s. 6; Landinfo 2008, s. 17), og islamistorganisasjonen Harakat al-Shabaab al-Mujahideen (Shabaab)¹⁰.

TFG klarte ikke å etablere kontroll over Nedre Shabelle. TFG bestod av ulike klanmilitser. Militsene kom i stor grad fra Darod-klanen Majerten i Puntland (International Crisis Group 2006, s. 19). I likhet med etiopierne ble disse militsene av mange i befolkningen sett på som inntrengere. Det tidvise nærværet av TFG-militser og etiopiske styrker bidro imidlertid til at lokale klaner enkelte steder utfordret Hawiye-militsene som siden 1990-tallet dominerte regionen (Landinfo 2007a, s. 11).

I byen Afgooye innsatte TFG representanter for de lokale klanene i administrasjonen (Landinfo 2007a, s. 11). Dette var første gang på mange år at de lokale klanene i byen fikk styre seg selv. Inntrykket er at TFG på denne måten hadde makten i byen

⁸ TFG var den internasjonalt anerkjente styresmakten i Somalia i perioden oktober/november 2004 til 20. august 2012.

⁹ ICUs styrker gikk delvis i oppløsning i Mogadishu (International Crisis Group 2008, s. 2). Rester trakk seg tilbake mot Kismayo i Nedre Juba. Det første store slaget mellom partene etter at etiopierne tok Mogadishu stod ved Jilib i Midtre Juba 31. desember (Reuters 2006).

¹⁰ Begge var en del av ICU. I september 2007 slo rester etter ICU, herunder Indha-Adde og hans militser, seg sammen med andre anti-TFG-krefter til Alliance for Re-Liberation of Somalia (ARS) (BBC 2007). Shabaab, som formelt ble grunnlagt i august 2006 for å danne en enhetlig og klanoverskridende domstolsmilit (Hansen 2013, s. 36), sluttet seg ikke til ARS og trådte etter dette frem som en selvstendig organisasjon (Hansen 2013, s. 57).

gjennom hele 2007 og 2008. Det fremstår også som om TFG hadde kontroll over byen Wanla Weyn gjennom denne perioden. Vurderingen underbygges av byene Afgooye og Wanla Weyn sin strategisk viktige beliggenhet langs hovedveien som forbinder Etiopia og Mogadishu. Videre synes det som om TFG hadde makten i byen Qoryooley frem til juni 2007 (Landinfo 2007a, s. 12; Ethiopian Review 2007) og Marka frem til november 2008 (Landinfo 2007b, s. 6; Landinfo 2008, s. 17; Hansen 2013, s. 69).

Det er vanskelig å få et godt bilde av den etiopiske tilstedeværelsen i regionen utover ovennevnte forsyningslinje. Etiopiske styrker ble stasjonert i Afgooye (Landinfo 2007b, s. 6). For øvrig fremstår det som etiopiernes tilstedeværelse var begrenset, men at de opprettet en rekke midlertidige baser og kontrollposter ulike steder i regionen, herunder i distriktene Qoryooley og Marka (Garowe Online 2008a).

I juni 2007 tok milits med lojalitetsbånd til Indha-Adde kontroll over byene Buulo Mareer i Marka-distriktet og Qoryooley etter harde kamper mot TFG-lojale styrker (Ethiopian Review 2007). Hvor lenge de kontrollerte byene etter dette er uklart, men i oktober og november 2008 tok Shabaab kontroll over byene Barawe, Qoryooley og Marka (Garowe Online 2008b). Marka falt uten kamp (Gettleman 2008). Biimaal-klanen, som i årevis var blitt dominert av Haber Gedir-klanen Ayr, tok imot Shabaab som frigjørere da de inntok byen (Hansen 2013, s. 69). Hvorvidt dette betyr at TFGs makt over byen Marka hvilte på Ayr-klanen, er uklart.

3.2.1 Sikkerhetsmessige utfordringer

Shabaab og andre anti-TFG-aktører utførte allerede fra 2007 hyppige angrep mot TFG, etiopierne og deres støttespillere. Angrepene tok hovedsakelig form av geriljakrig. Mange angrep var rettet mot etiopiske konvoier på hovedveien som forbinder Etiopia og Mogadishu via distriktene Wanla Weyn og Afgooye. Området Yaq Bari Weyne vest for Wanla Weyn var særlig utsatt. Angrepene fremstår som målrettede, men sivile ble rammet ved å være på «feil sted til feil tid», ikke bare av fjernstyrte miner eller i kryssild, men også ved å bli utsatt for til dels vilkårlige arrestasjoner og hevnaksjoner etter angrep (HRW 2008, s. 59; Amnesty International 2008, s. 9). Sivile ble videre utsatt for overgrep og reaksjoner av ulike parter på bakgrunn av mistanker om å samarbeide med motparten. Det var også utbredt bandittvirksomhet i perioden, særlig i form av veisperringer (Landinfo 2007a, s. 12).

3.3 FRA JANUAR 2009 TIL MAI 2012: ISLAMISTISK STYRE

I januar 2009 trakk de etiopiske styrkene seg ut av Nedre Shabelle. Uttrekningen skjedde i henhold til en overenskomst der moderate deler av ARS ble innlemmet i TFG¹¹. Kompromissløse deler av ARS fortsatte imidlertid kampen mot TFG og dets støttespillere under navnet Hizbul Islam¹². Shabaab fortsatte også kampen. Den etiopiske uttrekningen resulterte i at de to islamistgruppene tok kontroll over

¹¹ Overenskomsten ble fremforhandlet gjennom en rekke møter i Djibouti fra mars 2008 og omtales ofte som Djiboutiavtalen (Kasajia 2010).

¹² Hizbul Islam ble grunnlagt i Kismayo i januar/februar 2009. Organisasjonen bestod av flere ulike grupper, herunder kompromissløse deler av ARS som ikke gikk med på Djibouti-avtalen. Indha-Adde og hans milits var blant disse, men gikk i mai 2009 over til TFG (China View 2009).

regionen. Per mai ser det ut til at hele Nedre Shabelle var overtatt av de to bevegelsene. Dette inntrykket underbygges av at Shabaab og Hizbul Islam på dette tidspunktet startet en omfattende offensiv mot TFG i Mogadishu.

Shabaab tok allerede i november 2008 kontroll over sørlige deler av Nedre Shabelle. Hizbul Islam tok makten i byen Afgooye (Burk 2009; Hansen 2013, s. 108) og deler av Afgooye-korridoren (Landinfo 2009a, s. 16). Nøyaktig hvor grensen mellom dem forløp er uklart, men grensen fulgte ikke distriktsgrenser. Selv om de to bevegelsene kjempet sammen mot TFG, var de også rivaler som fra tid til annen kjempet mot hverandre. Hizbul Islam ser også ut til å ha hatt kontroll i distriktet Wanla Weyn (Landinfo 2009a, s. 16). Kort tid etter ser det imidlertid ut til at Shabaab overtok dette området, da de i juli 2009 etablerte administrasjon i Yaq Bari Weyne og en shariadomstol i området Wanla Weyn (Hansen 2013, s. 88). 21. desember 2010 tok Shabaab også byen Afgooye (Hansen 2013, s. 108). Deretter ble Hizbul Islam innlemmet i Shabaab. Sammenslåingen fant formelt sted 28. desember 2010 (Hansen 2013, s. 108). Etter dette kontrollerte Shabaab hele regionen.

3.3.1 Sikkerhetsmessige utfordringer

Den etiopiske uttrekningen og islamistiske maktovertakelsen bedret på mange måter sikkerheten i Nedre Shabelle fordi det gjorde slutt på geriljakrigføringen som før dette preget deler av regionen. De tidvise sammenstøtene mellom Shabaab og Hizbul Islam var kortvarige og konsentrert til de få områdene der Hizbul Islam hadde makten før desember 2010.

Sikkerheten under Shabaab var todelt. På den ene siden innførte Shabaab et shariaregime med effektiv overvåking, politi og domstoler (Landinfo 2009a, s. 9; Hansen 2013, s. 83-84). Veisperringer ble fjernet, kriminaliteten gikk ned og befolkningen fikk større bevegelsesfrihet (Landinfo 2009a, s. 9; Hansen 2013, s. 85). Dette resulterte i at Shabaab fikk støtte i befolkningen (Hansen 2013, s. 84). Shabaab nedsatte også en kommisjon som tok tak i eiendomskonflikten mellom lokale klaner og klaner som tok seg til rette i regionen på 1990-tallet, herunder Haber Gedir-klanen. Enkelte rettmessige eiere fikk tilbake eiendommene sine, men omfanget av dette synes begrenset (Landinfo 2009a, s. 16).

På den andre siden måtte befolkningen innordne seg etter strenge forbud og påbud. Straffereaksjoner var harde. Kritikere og motstandere risikerte å bli likvidert (Landinfo 2009b). Kvinner ble utsatt for tvangsekteskap med Shabaab medlemmer (Landinfo 2012b). Videre opprettet Shabaab militære treningsleire, herunder ved Lanta Buro i Afgooye-distriktet (Sipus 2011; BBC 2012) og i nærheten av byen Barawe (Hansen 2013, s. 93). Mange sluttet seg frivillig til organisasjonen, men Shabaab rekrutterte også med tvang (Landinfo 2012c). Omfanget av tvangsrekruttering ser ut til å ha økt etter at krigslykken vendte seg mot Shabaab høsten 2010 og utover (Hansen 2013, s. 102).¹³

¹³ Den 23. august 2010 startet Shabaab en offensiv mot TFG og AMISOM i Mogadishu. Offensiven feilet og påførte Shabaab enorme tap (Hansen 2013, s. 102). I februar 2011 startet TFG og AMISOM en motoffensiv som resulterte i at Shabaab i august 2011 oppga stillingene sine i sentrale deler av Mogadishu.

For mer informasjon om ovennevnte forhold vises det til følgende responser på Landinfos nettside www.landinfo.no:

- Landinfo respons av 17. november 2009: *Al-Shabaab – trusler og reaksjoner mot frivillige organisasjoner, familiemedlemmer til ansatte i frivillige organisasjoner, myndighetstilhengere og andre kritikere*
- Landinfo respons av 8. mai 2012: *Sårbarhet – minoritetsgrupper, svake klaner og utsatte enkeltpersoner i sør*
- Landinfo respons av 6. juli 2012: *Al-Shabaab og tvangsekteskap*
- Landinfo respons av 6. juli 2012: *Rekruttering til al-Shabaab*

3.4 FRA MAI 2012: OFFENSIVEN MOT SHABAAB

I mai 2012 startet TFG-militser¹⁴ og styrker fra Den afrikanske union (AMISOM)¹⁵, herunder omtalt som regjeringsstyrker, en offensiv mot Shabaab i Nedre Shabelle. Offensiven fikk navnet «Free Shabelle» og var rettet mot byen Afgooye fra Mogadishu. Fremstøtet resulterte i at tusenvis flyktet fra Afgooye-korridoren (Al Jazeera 2012). Omfattende kamper uteble imidlertid fordi Shabaab trakk seg tilbake da regjeringsstyrkene rykket frem. 25. mai inntok regjeringsstyrker byen (AMISOM 2012a)¹⁶.

Et liknende mønster gjentok seg da regjeringsstyrkene rykket videre inn i regionen. Fremrykningen skjedde gradvis og med ujevne mellomrom. I juli tok de Lanta Buro (Garowe Online 2012). 27. august 2012 inntok de byen Marka (AMISOM 2012b). 7. oktober 2012 inntok de byen Wanla Weyn (AMISOM 2012c). Bariire og Aw Dhegle sør i Afgooye-distriktet, samt Janaale på grensen mellom distriktene Marka og Qoryooley ble inntatt 14. februar 2013 (AMISOM 2013). Etter dette stanset offensiven i Nedre Shabelle mer eller mindre opp. Det fremstår som uklart i hvilken grad SFG¹⁷ har opprettet administrasjoner eller på andre måter har konsolidert makten sin i de ulike områdene som dets styrker, med støtte fra AMISOM, har fratatt Shabaab.

I juli 2013 oppstod det kamper mellom SFG-militser fra henholdsvis klanen Biimaal og Haber Gedir-klanen Ayr i Marka-området (Garowe Online 2013a).

Per 17. oktober 2013 kontrollerer Shabaab fremdeles den sørlige delen av regionen, herunder byene Qoryooley og Barawe. Da det først og fremst er byer og veier som har vært mål for regjeringsstyrkenes operasjoner, kan Shabaab også ha opprettholdt innflytelse på landsbygden i distrikter som regjeringsstyrkene har gått inn i (Landinfo og Udlændingestyrelsen 2013, s. 37 og 41). Situasjonsskart som brukes av en rekke

¹⁴ Disse omtales ofte som den somaliske regjeringshæren. Den somaliske regjeringshæren er imidlertid ingen regulær hær, men består av ulike klanmilitser.

¹⁵ AMISOM ble en del av det somaliske konfliktbildet fra mars 2007 (Hansen 2013, s. 51). AMISOM ble da stasjonert i Mogadishu for å beskytte TFG. AMISOMs militære slagkraft har vært avgjørende i kampen mot Shabaab.

¹⁶ Det foreligger usikkerhet omkring eksakte tidsangivelser. Datoer bør derfor brukes med varsomhet.

¹⁷ TFG ble erstattet av permanente styresmakter (SFG) den 20. august 2012.

medier, kan derfor gi et misvisende inntrykk av den reelle maktsituasjonen på bakken.

For oppdatering av offensivens videre utvikling, vises det til AMISOMs nettsider, der det blant annet er mulig å få daglige nyhetsoppdateringer fra <http://somaliamediamonitoring.org/>.

3.4.1 Sikkerhetsmessige utfordringer

Sikkerheten i de delene av Nedre Shabelle som SFG-militser og AMISOM-styrker har gått inn i, fremstår som forverret sammenlignet med da Shabaab hadde makten. Shabaab utfører hyppige geriljaangrep mot styrker fra AMISOM og SFG i form av blant annet bombe- og bakholdsangrep. Sistnevnte kan utvikle seg til intense, men kortvarige kamper. Angrepene fremstår som målrettede, men sivile «på feil sted til feil tid» rammes. Sikkerheten i områder som Shabaab ikke lenger kontrollerer er også forverret ved at kriminalitet i form av militsbemannede veisperringer igjen har blitt et omfattende problem (Moalim 2013; Garowe Online 2013b).

Hva gjelder sikkerheten i Shabaab-kontrollerte områder, vises det til punkt 3.3.1. Det er uklart i hvilken grad offensiven mot Shabaab har resultert i at sikkerhetsforholdene i Shabaab-områder har endret seg.

4. HUMANITÆRE FORHOLD

Den humanitære situasjonen i Nedre Shabelle er svært sammensatt og påvirkes både av menneskeskapte og naturskapte forhold. Dette notatet redegjør kun for hovedutfordringer befolkningen står overfor. Selv om sikkerhetsmessige og humanitære utfordringer behandles adskilt i dette notatet, er det viktig å merke seg at forholdene henger sammen og påvirker hverandre. Dårlige levekår kan for eksempel forårsake kriminalitet, mens dårlige sikkerhetsforhold gjør det vanskelig å drive hjelpearbeid.

4.1 HELSETJENESTER

I likhet med andre regioner i Sør- og Sentral-Somalia, preges den humanitære situasjonen i Nedre Shabelle av mangelfulle helsetjenester. Det offentlige helsevesenet kollapset sammen med den somaliske statsadministrasjonen på 1990-tallet, og det er derfor først og fremst hjelpeorganisasjoner og private aktører som tilbyr helsetjenester i landet. Disse er i all hovedsak konsentrert i byer og sikre områder (WHO 2010, s. 13). I en region der 80 prosent av befolkningen bor på landet, betyr dette at folk flest må flytte på seg for å få medisinsk hjelp. Det medisinske tilbudet er av varierende kvalitet og gjennomgående preget av mangel på utstyr, medisiner og kvalifisert personell.

I kjølvannet av offensiven mot Shabaab, utvidet og økte hjelpeorganisasjoner innsatsen sin i områder som Shabaab mistet kontroll over (Russo 2013). Videre opprettet AMISOM sykehus og helsesentre i områder under dets kontroll (Said

2013). Per juni 2013 fantes det ifølge en oversikt¹⁸ fra FNs sentrale humanitære samordningsenhet (OCHA) seks fungerende sykehus i Nedre Shabelle (OCHA 2013). Byene Afgooye og Marka har to sykehus hver. De resterende sykehusene befinner seg i byene Qoryooley og Barawe. I tillegg finnes det mindre helsesentre i samtlige av regionens distrikter. Fordelingen er imidlertid svært skjev. Best dekning er det i Afgooye-distriktet og i området mellom byene Marka, Qoryooley og Kurtunwaarey. Innlandsområdet mot Bay har ingen helsetilbud. I distriktet Sablale finnes kun ett eneste helsesenter. Dette er lokalisert i byen med samme navn.

14. august 2013 trakk Leger uten grenser (MSF) seg ut av Somalia grunnet uholdbare sikkerhetsforhold for de ansatte (MSF 2013). Uttrekningen har etterlatt seg et stort tomrom (Ahmed & Whiting 2013). MSF støttet helsearbeidet i regionen og gjorde det blant annet mulig for et av sykehusene i Afgooye å tilby gratis behandling. Etter uttrekningen risikerer sykehuset å gå tom for medisiner og medisinsk utstyr (Osman 2013). De endelige konsekvensene av uttrekningen er ennå uklare.

4.1.1 Psykisk helse

Det finnes ingen tjenester for behandling av psykiske lidelser i Nedre Shabelle. Det nærmeste tilbudet er i Mogadishu, som er det eneste stedet i Sør-Somalia hvor psykisk syke kan få hjelp (WHO 2011). Tilbudet er på ingen måte i stand til å dekke behovet (WHO 2010; Reintl 2013). Psykiske lidelser har ofte ingen direkte oversettelse på somalisk, og det er en utbredt oppfatning at psykisk sykdom ikke kan behandles (WHO 2010, s. 18 og 21). Psykisk syke utsettes for stigma, diskriminering og isolasjon. Mange holder derfor lidelsene sine skjult (WHO 2010, s. 21-22).

4.2 MATVARESikkerhet

I likhet med i Somalia for øvrig, preges den humanitære situasjonen i Nedre Shabelle av kronisk matvaresikkerhet (WHO, UNICEF, WFP, FAO & FSNAU 2010). Dette betyr at husholdninger i stadig tilbakevendende perioder ikke har fysisk eller økonomisk tilgang på nok mat. Bedre tider avløses kontinuerlig av vanskeligere tider. Matvaresikkerheten for befolkningen i Nedre Shabelle påvirkes først og fremst av regntidene. Dersom det kommer for lite nedbør, slår avlinger feil. Kommer det for mye nedbør, blir avlinger oversvømt. Begge deler kan resultere i at befolkningen sulter.

FSNAU foretar periodiske vurderinger av matvaresikkerheten i Somalia. Vurderingene visualiseres ved hjelp av såkalte IPC-kart¹⁹, som er tilgjengelig på <http://www.fsnau.org/ipc/ipc-map>. IPC-kartene gir et oversiktlig bilde av den til enhver tid gjeldende matvaresikkerheten i ulike områder. Kartene viser også eventuelle områder som er spesielt sårbare dersom matvarebistand fra humanitære organisasjoner skulle reduseres eller opphøre.

¹⁸ Oversikten er ikke uttømmende.

¹⁹ IPC står for Integrated Food Security Phase Classification.

4.2.1 Flom

Nedre Shabelle rammes med jevne mellomrom av flom. Flom inntreffer under eller i kjølvannet av regntider med for mye nedbør, og rammer utsatte lokale områder. De mest utsatte områdene ligger langs elven, men også områder som ikke befinner seg i nærheten av elven, kan rammes. En av de verste flommene i senere tid fant sted høsten 2006, da store områder i regionen ble oversvømt og mange landsbyer isolert.

4.2.2 Hungersnøden i 2011/2012

Den verste matvarekrisen i Nedre Shabelle i nyere tid, fant sted høsten 2011 da regionen ble rammet av hungersnød. Hungersnøden ble erklært av FN 21. juli 2011 (UN News Centre 2011). 3. februar 2012 erklærte FN til at det ikke lenger hersket hungersnød (UN News Centre 2012). Folk led også før og etter hungersnøden²⁰. I henhold til estimater fra en studie autorisert og finansiert av FAO-FSNAU og Famine Early Warning System Network (FEWS NET), led 96 200 mennesker, hvorav 42 900 barn under fem år, hungersdøden i Nedre Shabelle mellom oktober 2010 og april 2012 (Checchi & Robinson 2013, s. 8). Estimaten omfatter også internt fordrevne. Hungersnøden var et resultat av en rekke forhold, herunder feilslåtte avlinger grunnet langvarig tørke, men også mangelfull humanitær hjelp fra styresmakter og det internasjonale samfunnet (Oxfam u.å.).

4.3 TILGANG FOR HUMANITÆRE HJELPEORGANISASJONER

Som allerede nevnt, påvirkes den humanitære situasjonen av hjelpearbeid. Muligheten for å drive hjelpearbeid påvirkes igjen av makt- og sikkerhetsforhold. Sør- og Sentral-Somalia, inkludert Nedre Shabelle, regnes for å være et av de farligste stedene å drive hjelpearbeid. Selv om Shabaab åpnet for nødhjelp under hungersnøden i 2011, er en rekke organisasjoner helt eller delvis utestengt fra virksomhet i Shabaab-områder (Landinfo 2012a, s. 5). Også i områder som ikke lenger kontrolleres av Shabaab, er den humanitære tilgangen svært begrenset. OCHA gir med jevne mellomrom ut kart som viser i hvilken grad humanitære organisasjoner har tilgang til ulike distrikter. Disse er tilgjengelige fra <http://www.unocha.org/somalia/maps-graphics/humanitarian-access-maps>.

4.4 HUMANITÆRE FORHOLD I SHABAAB-OMRÅDER

Befolkningen i Shabaab-kontrollerte områder står overfor ytterligere humanitære utfordringer. Shabaab innførte et sharia-regime med strenge forbud og påbud som befolkningen må rette seg etter. Implementeringen av reglene ser ut til å variere fra sted til sted og over tid (Hansen 2013, s. 85). Kvinner ble pålagt strenge kleskoder og fikk begrenset bevegelsesfrihet. Dette fikk særlig konsekvenser for familier som var avhengige av kvinnelige familiemedlemmers handelsvirksomhet (Landinfo 2009a, s. 16). Samtidig ble befolkningen pålagt å betale økonomiske bidrag (zakat) til Shabaab, blant annet i form av jordbruksprodukter (Hansen 2013, s. 91). Innkrevingen ser ut til å ha økt etter at krigslykken vendte seg mot Shabaab høsten

²⁰ Det er viktig å merke seg at hungersnød er en definisjon på at 1) minst 20 prosent av alle husholdninger mangler mat til å dekke det menneskelige dagsbehovet på 2 100 kalorier, 2) akutt underernæring (mangel på næringsstoffer) hos over 30 prosent av barnene i befolkningen og 3) to døde voksne eller fire døde barn per 10 000 hver eneste dag (Corum 2011).

2010 (Hansen 2013, s. 102; Landinfo og Udlændingestyrelsen 2013, s. 35). Ifølge en rekke kilder måtte befolkningen etter hvert betale en tyngende skatt (Jibril 2013).

For mer informasjon om humanitære forhold under Shabaab vises det til Landinfos respons av 8. mai 2012: *Sårbarhet – minoritetsgrupper, svake klaner og utsatte enkeltpersoner i sør*.

4.5 ANDRE KILDER TIL INFORMASJON OM DEN AKTUELLE HUMANITÆRE SITUASJONEN

I tillegg til FSNAUs vurdering av matvaresikkerhet og OCHAs vurdering av tilgangen for humanitære organisasjoner, vises det til følgende kilder for informasjon om den aktuelle humanitære situasjonen i Nedre Shabelle:

- OCHA gir ut månedlige rapporter om den humanitære situasjonen i Somalia på landsnivå. Disse er tilgjengelig fra: <http://www.unocha.org/somalia/reports-media/ocha-reports/humanitarian-bulletins>.
- UNHCRs *Population Movement Trends* er en interaktiv database med informasjon om månedlige befolkningsbevegelser på distriktsnivå i Somalia og årsaker til bevegelsene. Dette kan gi et inntrykk av den humanitære situasjonen i Nedre Shabelle. Dersom for eksempel mange tusen mennesker fordrives i eller fra et distrikt grunnet tørke, kan dette tilsi at den humanitære situasjonen i distriktet er dårlig. Basen er tilgjengelig på <http://data.unhcr.org/horn-of-africa/country.php?id=197>.

REFERANSER

Skriftlige kilder

- Ahmed, Abdalle & Whiting, Alex (2013, 22. august). Patients, workers, agencies shocked at MSF Somalia pullout. *Thomson Reuters Foundation*. Tilgjengelig fra <http://www.trust.org/item/20130822144128-qidmh/?source=search> [lastet ned 4. september 2013]
- Al Jazeera (2012, 26. mai). Somalis flee as al-Shabab stronghold falls. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/africa/2012/05/2012526102838885298.html> [lastet ned 11. september 2013]
- AMISOM, dvs. African Union Mission in Somalia (2012a, 25. mai). African Union Troops Cross Shabelle River and Secure Afgooye Town. *AMISOM*. Tilgjengelig fra <http://amisom-au.org/2012/05/african-union-troops-cross-shabelle-river-and-secure-afgooye-town/> [lastet ned 4. september 2013]
- AMISOM (2012b, 27. august). African Union Troops Capture Marka. *AMISOM*. Tilgjengelig fra <http://amisom-au.org/2012/08/african-union-troops-capture-marka/> [lastet ned 4. september 2013]
- AMISOM (2012c, 7. oktober). AMISOM troops secure Wanla Weyn on Afgooye – Baidoa corridor. *AMISOM*. Tilgjengelig fra <http://amisom-au.org/2012/10/amisom-troops-secure-wanla-weyn-on-afgooye-baidoa-corridor/> [lastet ned 4. september 2013]
- AMISOM (2013, 14. februar). African Union troops capture key towns from Al-Shabaab. *AMISOM*. Tilgjengelig fra <http://amisom-au.org/2013/02/african-union-troops-capture-key-towns-from-al-shabaab/> [lastet ned 11. september 2013]
- Amnesty International (2008, 6. mai). *Routinely Targeted – Attacks on Civilians in Somalia*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/\(httpDocuments\)/62B1D44E00585575C12574410048499F/\\$file/AI+Somalia+Report.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004CE90B/(httpDocuments)/62B1D44E00585575C12574410048499F/$file/AI+Somalia+Report.pdf) [lastet ned 11. september 2013]
- Barnes, Cedric & Hassan, Harun (2007, april). *The Rise and Fall of Mogadihu's Islamic Courts*. London: Chatham House. Tilgjengelig fra <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/bpsomalia0407.pdf> [lastet ned 15. oktober 2013]
- BBC (2006, 25. desember). Ethiopia attacks Somalia airports. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6208549.stm> [lastet ned 11. september 2013]
- BBC (2007, 12. september). New Somali alliance threatens war. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6990928.stm> [lastet ned 11. september 2013]
- BBC (2012, 11. juli). Somali al-Shabab training base Lanta-Buro 'captured'. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-18800452> [lastet ned 9. oktober 2013]
- Beaumont, Peter (2010, 4. oktober). The Afgooye corridor: world capital of internally displaced people. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <http://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2010/oct/04/somalia-afgooye-corridor-displaced-people> [lastet ned 25. september 2013]
- Burk, Cathy (2009, 15. desember). Somali Stoning Horror. *New York Post*. Tilgjengelig fra <http://nypost.com/2009/12/15/somalia-stoning-horror/> [lastet ned 15. oktober 2013]
- Checchi, Francesco & Robinson, W. Courtland (2013, 2. mai). *Mortality among populations of southern and central Somalia affected by severe food insecurity and famine during 2010-2012*. Roma/Washington: FAO/FEWS NET. Tilgjengelig fra

http://www.fews.net/docs/Publications/Somalia_Mortality_Estimates_Final_Report_1May2013_upload.pdf [lastet ned 25. september 2013]

- China View (2009, 17. mai). Senior Islamist insurgent commander defects to Somalia gov't. *China View*. Tilgjengelig fra http://news.xinhuanet.com/english/2009-05/17/content_11389137.htm [lastet ned 25. september 2013]
- Corum, Jason (2011, 27. juli). Understanding the Declaration of Famine in Somalia. *WFP*. Tilgjengelig fra <http://usa.wfp.org/blog/understanding-declaration-famine-somalia> [lastet ned 25. september 2013]
- Ethiopian Review (2007, 9. juni). Government loses key towns in southern Somalia, 5 killed. *Ethiopian Review*. Tilgjengelig fra www.ethiopianreview.com/forum/viewtopic.php?t=3081 [lastet ned 5. september 2013]
- FAO-SWALIM, dvs. Somalia Water and Land Information Management (2010). *Atlas of the Juba and Shabelle Rivers in Somalia*. Nairobi: FAO-SWALIM. Tilgjengelig fra http://www.faoswalim.org/subsites/River_Atlas_Files/River_Atlas_Documents/index.html [lastet ned 5. september 2013]
- Faqi, Ali Said (u.å.). The ICU Ceremony in Afgoye: A Great Farce. *Hiiraan Online*. Tilgjengelig fra <http://www.hiiraan.com/op/2006/sept/The-ICU-Ceremony-in-Afgoyi-a-great-farce-Ali-Faqi-011006.aspx> [lastet ned 5. september 2013]
- FSNAU, dvs. Food Security and Nutrition Analysis Unit Somalia (2012, februar). *Population by district*. Tilgjengelig som pdf fra <http://www.fsnau.org/ipc/population-table> [lastet ned 4. september 2013]
- FSNAU (2013, januar). *Population Table*. Tilgjengelig fra <http://www.fsnau.org/ipc/population-table> [lastet ned 4. september 2013]
- Garowe Online (2008a, 25. mars). Ethiopian army searching for insurgent bases in Lower Shabelle. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Ethiopian_army_searching_for_insurgent_bases_in_Lower_Shabelle_printer.shtml [lastet ned 4. september 2013]
- Garowe Online (2008b, 11. november). Somalia: al Shabaab fighters seize Lower Shabelle towns. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_al_Shabaab_fighters_seize_Lower_Shabelle_towns_printer.shtml [lastet ned 5. september 2013]
- Garowe Online (2012, 11. juli). Allied forces make advancements in southern Somalia. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Allied_forces_make_advancements_in_southern_Somalia_printer.shtml [lastet ned 5. september 2013]
- Garowe Online (2013a, 26. juli). Somalia: Govt troops fight each other over clan loyalties in Lower Shabelle region. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Govt_troops_fight_each_other_over_clan_loyalties_in_Lower_Shabelle_region.shtml [lastet ned 5. september 2013]
- Garowe Online (2013b, 28. august). Somalia: 'Illegal Roadblocks Are On Increase' in Lower Shabelle Region. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Illegal_roadblocks_are_on_increase_in_Lower_Shabelle_region_gazette.shtml [lastet ned 6. september 2013]
- GeoNames (u.å.): *Administrative division of Somalia*. Tilgjengelig fra <http://www.geonames.org/SO/administrative-division-somalia.html> [lastet ned 4. oktober 2013]
- Gittleman, Jeffrey (2008, 12. november). Islamist Insurgents Take Somali Port City Without a Fight. *New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2008/11/13/world/africa/13somalia.html?_r=2&ref=africa&oref=slogin& [lastet ned 6. september 2013]

- Gundel, Joakim (2006, november). *The predicament of the 'Oday' – The role and traditional structures in security, rights, law and development in Somalia*. Nairobi: Danish Refugee Council & Oxfam Novib. Tilgjengelig fra http://www.logcluster.org/ops/som/infrastructure-communication-various/Gundel_The%20role%20of%20traditional%20structures.pdf [lastet ned 15. oktober 2013]
- Hansen, Stig Jarle (2013): *Al-Shabaab in Somalia*. London: Hurst.
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2008, 8. desember). “*So Much to Fear*” – *War Crimes and the Devastation of Somalia*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/somalia1208web.pdf> [lastet ned 5. september 2013]
- International Crisis Group (2006, 10. august). *Can the Somali Crisis be Contained? Africa Report Nr. 116*. Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/somalia/Can%20the%20Somali%20Crisis%20Be%20Contained> [lastet ned 15. oktober 2013]
- International Crisis Group (2007, 26. januar). *Somalia: The Tough Part Is Ahead. Africa Briefing Nr. 45*. Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/somalia/B045%20Somalia%20The%20Tough%20Part%20Is%20Ahead.pdf> [lastet ned 25. september 2013]
- International Crisis Group (2008, 23. desember). *Somalia: To move beyond the failed state. Africa Report Nr. 147*. Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/somalia/Somalia%20To%20Move%20Beyond%20the%20Failed%20State.pdf> [lastet ned 25. september 2013]
- IRIN News (2012, 17. juli). Return to Mogadishu. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report/95886/somalia-return-to-mogadishu> [lastet ned 27. september 2013]
- Jibril, Dahir (2013, 27. august). Somali farmers relish freedom from al-Shabaab extortion. *Sabahi online*. Tilgjengelig fra http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2013/08/27/feature-02 [lastet ned 27. september 2013]
- Kasajia, Apuuli Phillip (2010). The UN-led Djibouti peace process for Somalia 2008-2009: Results and problems. *Journal of Contemporary African Studies*, 28(3), 261-282. Tilgjengelig fra <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02589001.2010.497357> [lastet ned 27. september 2013]
- Landinfo (2005a, 7. mars). *Somalia: Den generelle sikkerhetssituasjonen i Lower Shebelle-regionen*. Oslo: Landinfo.
Kun internt tilgjengelig i Landdatabasen under Somalia/Bakgrunn.
- Landinfo (2005b, 8. april). *Jareer (bantu) befolkningen i Somalia*. Oslo: Landinfo.
Kun internt tilgjengelig i Landdatabasen under Somalia/Sosiale og kulturelle forhold.
- Landinfo (2007a, oktober). *Sikkerhets- og menneskerettighetsforhold i Sør-Somalia*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/644/1/644_1.pdf [lastet ned 10. oktober 2013]
- Landinfo (2007b, 8. oktober). *Den politiske og sikkerhetsmessige situasjonen i Sør-Somalia*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/617/1/617_1.pdf [lastet ned 10. oktober 2013]

- Landinfo (2008, 13. november). *Konflikt, sikkerhet og klanbeskyttelse i Sør-Somalia*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/751/1/751_1.pdf [lastet ned 10. oktober 2013]
- Landinfo (2009a, 16. juni). *Sør-Somalia: Sikkerhetssituasjonen*. Oslo: Landinfo.
Kun internt tilgjengelig i Landdatabasen under Somalia/Politiske forhold.
- Landinfo (2009b, 17. november). *Al-Shabaab – trusler og reaksjoner mot frivillige organisasjoner, familiemedlemmer til ansatte i frivillige organisasjoner, myndighetstilhengere og andre kritikere*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1067/1/1067_1.pdf [lastet ned 15. oktober 2013]
- Landinfo (2011, 22. juli). *Språkforhold og dialekter*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1707/1/1707_1.pdf [lastet ned 10. oktober 2013]
- Landinfo (2012a, 8. mai). *Sårbarhet – minoritetsgrupper, svake klaner og utsatte enkeltpersoner i sør*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2068/1/2068_1.pdf [lastet ned 10. oktober 2013]
- Landinfo (2012b, 6. juli). *Al-Shabaab og tvangsekteskap*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2110/1/2110_1.pdf [lastet ned 10. oktober 2013]
- Landinfo (2012c, 6. juli). *Rekruttering til al-Shabaab*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2111/1/2111_1.pdf [lastet ned 10. oktober 2013]
- Landinfo (2013, 25. juli). *Yrkes- og lavstatusgrupper*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2460/1/2460_1.pdf [lastet ned 14. oktober 2013]
- Landinfo og Utlændingestyrelsen (2013, mai). *Security and protection in Mogadishu and South-Central Somalia. Joint report from the Danish Immigration Service's and the Norwegian Landinfo's fact finding mission to Nairobi, Kenya and Mogadishu, Somalia 16 April to 7 May 2013*. København: Landinfo & Utlændingestyrelsen. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2377/1/2377_1.pdf [lastet ned 10. oktober 2013]
- Lewis, Ioan (1994). *Peoples of the Horn of Africa*. London: Haan Associates.
- Lewis, Ioan (2008). *Understanding Somalia and Somaliland*. New York: Columbia University Press.
- Luling, Virginia (u.å.). *Report on the Shanta Alemod, with reference to the case of Dahir Abdi Hassan*. Upublisert manuskript.
- Luling, Virginia (2002). *Somali Sultanate: The Geledi City-State over 150 Years*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Moalim, Abdi (2013, 21. mai). Somali government begins removing roadblocks outside Mogadishu. *Sabahi online*. Tilgjengelig fra http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2013/05/21/feature-02 [lastet ned 27. september 2013]
- Mohamed, Hamza (2013, 21. mai). Fight for Somalia turns town to dust. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/04/201342112385247766.html> [lastet ned 7. oktober 2013]
- MSF, dvs. Leger uten grenser (2013, 14. august). MSF forced to close all medical programmes in Somalia. *MSF*. Tilgjengelig fra <http://www.msf.org/article243/msf-forced-close-all-medical-programmes-somalia> [lastet ned 24. september 2013]
- Muchiri, P. W. (2007, oktober). *Climate of Somalia. Technical Report No W-01*. Nairobi: FAO-SWALIM. Tilgjengelig fra http://www.faoswalim.org/ftp/Water_Reports/Cleared/W-01-Climate%20of%20Somalia.pdf [lastet ned 6. september 2013]
- OCHA (2012, oktober). Lower Shabelle – situation analysis October 2012. *OCHA*. Tilgjengelig fra

<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Lower%20Shabelle%20Situation%20Analysis%20October%202012.pdf> [lastet ned 18. september 2013]

- OCHA (2013, 15. august). Lower Shabelle – Functioning Health Services, April – June 2013. *OCHA*. Tilgjengelig fra https://somalia.humanitarianresponse.info/sites/somalia.humanitarianresponse.info/files/130815_Health_Interventions-Lower_Shabelle_A3.pdf [lastet ned 27. september 2013]
- Osman, Ahmed (2013, 30. september). Healthcare loses support in Somalia. *Inter Press Service*. Tilgjengelig fra <http://www.ipsnews.net/2013/09/127827/> [lastet ned 27. september 2013]
- Oxfam (u.å.). Famine in Somalia: causes and solutions. *Oxfam*. Tilgjengelig fra <http://www.oxfam.org/en/emergencies/east-africa-food-crisis/famine-somalia-what-needs-be-done> [lastet ned 27. september 2013]
- Reinl, James (2013, 6. september). Crazy Town. *Foreign Policy*. Tilgjengelig fra http://www.foreignpolicy.com/articles/2013/08/16/crazy_town_somalia_mental_illness [lastet ned 18. september 2013]
- Reuters (2006, 31. desember). Somali and Ethiopian forces attack last Islamist bastion. *Reuters*. Tilgjengelig fra: <http://m.gulfnews.com/somali-and-ethiopian-forces-attack-last-islamist-bastion-1.153167> [lastet ned 14. oktober 2013]
- Russo, Roberta (2013, 20. februar). Somalia: Better access to people in need in the south. *OCHA*. Tilgjengelig fra <http://www.unocha.org/top-stories/all-stories/somalia-better-access-people-need-south> [lastet ned 27. september 2013]
- Said, Abdi (2013, 28. mai). Amisom Health Clinics Treat Somalis in Areas Liberated From Al-Shabaab. *Sabahi online*. Tilgjengelig fra http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2013/05/28/feature-02 [lastet ned 27. september 2013]
- Sipus, Mitchell Sutika (2011, 12. desember). Finding an al-Shabaab training Camp on Google Earth. *Humanitarian Space*. Tilgjengelig fra <http://www.thehumanitarianspace.com/2011/12/finding-al-shabaab-training-camp-on.html> [lastet ned 03. oktober 2013]
- Spiegel Online (2006, 24. desember). Luftangriffe: Äthiopien erklärt Somalias Islamisten den Krieg. *Spiegel Online*. Tilgjengelig fra <http://www.spiegel.de/politik/ausland/luftangriffe-aethiopien-erklaert-somalias-islamisten-den-krieg-a-456495.html> [lastet ned 04. september 2013]
- UNHCR (2013, 17. mai). Total IDPs per region. *UNHCR*. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/519625ad9.html> [lastet ned 27. september 2013]
- UN News Centre (2011, 21. juli). UN declares famine in two regions of southern Somalia. *UN News Centre*. Tilgjengelig fra <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=39086> [lastet ned 10. september 2013]
- UN News Centre (2012, 3. februar). UN says famine over, but warns action needed to forestall new crisis. *UN News Centre*. Tilgjengelig fra <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=41133> [lastet ned 17. september 2013]
- UN Security Council (2006, 22. november). *Final Report of the Monitoring Group on Somalia pursuant to Security Council resolution 1676*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/publisher/UNSC./SOM.46cbf2e00.0.html> [lastet ned 4. september 2013]
- WFP (2012, november). *Trend analysis of Food and Nutrition Insecurity in Somalia 2007-2012*. Nairobi: WFP. Tilgjengelig fra <http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/ena/wfp254879.pdf> [lastet ned 27. september 2013]

- WHO (2010, oktober). *A situation analysis of mental health in Somalia*. Nairobi: WHO. Tilgjengelig fra http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/111AEF992F74A43FC125782B00484E8D-Full_Report.pdf [lastet ned 12. september 2013]
- WHO, UNICEF, WFP, FAO & FSNAU (2010). *Somalia Nutrition Strategy 2011-2013*. [s.l.]: [s.n]. Tilgjengelig fra https://docs.unocha.org/sites/dms/Somalia/SOMALIA_NUTRITION_STRATEGY_2011-2013.pdf [lastet ned 12. september 2013]
- WHO (2011, 2. februar). Mental Health in Somalia Note for the media. *WHO*. Tilgjengelig fra http://www.who.int/hac/crises/som/somalia_mental_health/en/ [lastet ned 27. september 2013]

Muntlige kilder

- Norges ambassade i Nairobi. Møtereferat av 7. april 2005, vedlagt i e-post fra Norges ambassade i Nairobi 7. april 2005.